

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Olim Acolythos sindonem & sacculos ad Missam portasse, & cur. De alia
sindone pro recipiendis oblationibus. De velo offertorii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Ecclesia Hierosolymitana in reliquis orientales derivasse Typicon Sabæ testatur apud Goar in Liturgiam Chrysofomi num. 51. Notandum est autem, veli nomine sæpè aulaa seu peristromata intelligi, quibus Ecclesiæ parietes ornantur: itemque siparium sive cortina, quæ ante portas sanctuarii à Græcis appendi solet. Et ad hoc velum referendas puto orationes veli, seu velaminis, quæ in Liturgia Jacobi Apostoli, & in Basilii Magni Anaphora leguntur, non autem ad velum calicis, ut quidam existimavit. Erat olim apud Latinos aliud velum sive cortina, quæ inter chorum & Presbyterium, ubi chorus in medio Ecclesiæ ante altare & Presbyterium situs est, quadragesimali tempore expandi solebat, de qua usus antiqui Cisterciensis cap. 15. & vetus ceremoniale Benedictinum c. 31. Ejus usum adhuc vigere in quibusdam Ecclesiis Gallicanis à viris doctis & fide dignis intellexi.

Olim Acolythos sindonem & sacculos ad Missam portasse, & cur. De alia sindone pro recipiendis oblationibus. De velo offertorii.

XII. **I**N Ordine Romano præcipitur Acolythis, ut sindonem in collo ligatam habeant: & ne absque sindone & sacculis procedant. Et sindone quidem utebantur, ne nudis manibus sacra vasa contingerent: in sacculis verò oblationes reponbant. Describens enim Ordo Romanus ritum Missæ post datam pacem ante communionem ait, „& accedentes subdiaconi „sequentes cum Acolythis, qui sacculos ad hæc „idoneos portant à dextris & à sinistris altaris: „ipsi ergo subdiaconi extendentibus Acolythis „brachia cum sacculis sequentes à fronte, parant „sinus sacculorum Archidiacono ad ponendum „oblationes prius à dextris, deinde à sinistris. An verò istæ oblationes essent consecratæ, libenter à peritioribus discerem. Et sanè primo intuitu suspicatus sum, ne fortè essent eulogiæ post Missam distribuendæ, vel pauperibus mittendæ: sed verba quæ immediatè sequuntur, non conveniunt eulogiis, & satis apertè indicant, quod fuerint consecratæ. „Tum vadunt, inquit, acolythi dextra „lævâque post Episcopos sive Presbyteros cir- „cum altare, ut ipsi sacerdotes incipient hostias „confringere, patena præcedente, quam duo „subdiaconi regionarii deferunt ad diaconos „causa confractionis, ut ipsi quoque frangant,

„quando Pontifex annuerit eis. Et paulò post. „Expleta confractione diaconus minor levata de „subdiacono patena defert eam ad Pontificem, „ut communicet corpore Dominico. Tum de- „scribit communionem cæterorum tam Ecclesia- „sticorum, quàm laicorum. Accedit, quod istæ oblationes ab altari sumebantur mittendæ in sacculos; in altari verò illæ dumtaxat oblationes remanebant post offertorium, quæ consecrari debebant. Cujus verò formæ, vel ex qua materia essent isti sacculi, silet Ordo Romanus, morem enim describit tunc usitatum & omnibus notum; nec alibi occurrit mihi apud priscos scriptores vel minimum horum sacculorum vestigium. Vide- rint & judicent qui in evolvendis antiquorum monumentis magis versati sunt. Mihi libuit inter sacram Missæ supellectilem hos quoque sacculos ex ordine Romano recensere. Erat & sindon ad populi oblationes recipiendas. Oblationes, ait idem Romanus ordo, à Pontifice suscipit subdiaconus & ponit in sindone. Et alio loco clariùs. Oblationes à Pontifice suscipit subdiaconus regionarius & porrigit subdiacono sequenti, & subdiaconus sequens ponit in sindone, quam tenent duo Acolythi. Reliquas oblationes post Pontificem suscipit Episcopus hebdomadarius, & ipse manu sua mittit eas in sindonem, quæ cum sequitur. Adhuc viget aliquo modo hic ritus in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi, nam in Missa solemnè celebrans medius inter diaconum & subdiaconum descendit ad ingressum Presbyterii, ubi extensa sindone ante gremium, quæ per subdiaconum & diaconum hinc inde tenetur, recipit oblationes panis & vini à duobus senibus peculiari habitu vestitis: tum descendens ad ingressum chori inferioris easdem oblationes accipit à duabus mulieribus provectæ ætatis speciali item veste indutis. Erat & velum oblongum, quod ab ordine Romano offertorium nuncupatur, cujus etiam hodie & vocabulum & usus permanet. Levat, inquit, calicem Archidiaconus de manu subdiaconi, & ponit eum super altare juxta oblationes Pontificis à dextris, involutis ansis cum offertorio suo. Item. Cum dixerit Pontifex: Per ipsum, cum ipso, levat Archidiaconus cum offertorio calicem per ansas. Usus Ordinis Cisterciensis cap. 53. Diaconus operis manibus de offertorio tenens sinistra manu pedem calicis, dextra autem patenam, offerat sacerdoti. Nunc communiter velum offertorii dicitur, & pender è collo diaconi cum offertorio sacerdoti: eo- que utitur subdiaconus cum tenet patenam, quam porrigit diacono circa finem Dominicæ orationis.

tionis. Hoc ipsum velum Fanonem vocat Ordo Romanus his verbis. *Postquam viderint calicem, in quo sanguis Domini est, fanone circumdatum, & audierint, sed libera nos à malo, vadunt & præparant calices.*

Describuntur Altaris & Ecclesiæ ornamenta.

XIII. **S**pectant etiam ad sacram supellestem pro Missæ celebratione necessariam tegumenta altaris, lintea scilicet, quæ velamina, pallæ, operimenta, mappæ, & mantilia dicuntur: spectant & amicula anteriora, quæ pallia & Frontalia à recentioribus, ab antiquis vestes nuncupantur. Denique ad idem pertinent vasa aurea & argentea, flores, thecæ pretiosæ cum reliquiis Sanctorum, & alia ejusdem generis, quæ licet necessaria non sint, solent tamen ad ornatum altaris adhiberi. Extat in ordine Romano, & in antiquo ordine dedicationis Ecclesiæ apud Menardum benedictio linteaminum. Ivo Carnotensis 2. P. decreti. cap. 132. ex Concilio quodam Rhemensi ait: „Observandum est, ut mensa Christi, id est altare, ubi corpus Dominicum, consecratur, ubi sanguis ejus hauritur, ubi sanctorum reliquiæ reconduntur, ubi preces & vota populi in conspectu Dei à sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur: & mundissimis linteis & palliis diligentissimè cooperiatur, nihilque super eo ponatur, nisi capsæ cum Sanctorum reliquiis, & quatuor Evangelia. Opratus Milevitanus lib. 6. tanquam morem ubique receptum commemorat, quod altaria linteis operirentur. Ait enim; *quis fidelium nescit in peragendis mysteriis ipsa ligna, altaria scilicet quæ in Africa lignea erant, linteamine cooperiri? inter ipsa sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.* Victor Episcopus lib. 1. de persecut. Africana. Proculum quendam ab impio Geiserico in provinciam Zeugitanam adversus Catholicos missum scribit, qui rapaci manu cuncta devastans de pallis altaris camisas sibi & femoralia fecit. Theodoret. l. 1. hist. Eccl. c. 29. loquens de Encæniis sive consecratione templorum, quæ à Constantino Magno Hierosolymis ædificata fuerunt, divinum altare aulæis regalibus, vasisque aureis omni genere gemmarum colloquentibus ornatum fuisse refert. Justinianus epist. ad Hormisdam Romanum Pontificem se duo pallia serica eidem direxisse ait ad ornamentum altaris sanctorum Apostolorum. Adrianum fe-

cisse vestes duas super altare testatur Anastasius, majorem unam ex auro purissimo atque gemmis, in qua expressa Dei genitricis in cœlum Assumptio: aliam de stauracio ornatam in ambitu blattis. Leo III. apud eundem fecit vestem super altare tyriam, habentem gryphas majores, & duas notas chrysoclavas cum cruce: aliasque pretiosissimas pro diversis Ecclesiis. Idem fecit ante Confessionem Principis Apostolorum Angelos ex argento purissimo dextra lævâque, pensantes libras CXLVI. Nec non & alios Angelos duos ex argento purissimo deauratos, stantes in trabe majori & pensantes simul libras LXIII. & alios Angelos quatuor minores ex argento purissimo deauratos, pensantes simul libras LXVIII. Paschalis fecit in altari sancti Petri vestem miræ magnitudinis, pulchram & decoratam nimis, ex auro gemmisque contextam, præfigurantem historiam, qualiter idem Apostolus à vinculis per Angelum ereptus est. Sergius II. fecit vela alba holoserica, ex quibus sacrum circumdatur altare. Narrat Procopius lib. 2. de bello Wandalico cap. 9. quod vasa templi Salomonis, quæ ab urbe Roma Giezericus Rex transtulerat in Africam, & Belisarius ex Africa victo Gilimere Constantino-polim detulerat, Justinianus Imperator Hierosolymam misit, Christianorumque Ecclesiis dono dedit, ut iis nimirum ad ornatum uterentur. Sunt & peristromata, quæ parietibus appendi solent, & ab antiquis vela nuncupantur, de quibus sæpè Anastasius in vitis Pontificum. Ait enim Gregorium III. vela serica alba fecisse ornata blatto circumquaque in Basilica pendentia. Zacharias item ex palliis sericis fecit vela pendentia inter columnas. Adrianus per universos arcus Basilicæ Principis Apostolorum fecit vela numero LXV. de palliis tyriis atque fundatis. Idem in Basilica S. Mariæ ad præsepe fecit vela num. XLII. & in Lateranensi per diversos arcus LVII. Leo III. plura in diversis Ecclesiis, & in Basilica S. Pauli pendentia in arcibus XLIII. Paschalis fecit in Ecclesia S. Petri vela de chrysoclavo per arcus Presbyterii habentia historiam de mirabilibus Apostolorum numero XLVI. Sergius II. obtulit cortinas Alexandrinas pretiosissimo opere contextas & alia vela holoserica & ex auro texta. Nicolaus fecit vela auro texta cum gemmis. De velis ante portas sic canit Paulinus. Nat. 6. sancti Felicit.